

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ.
Мікроекономіка

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Укладач М.А. Слатвінський

Умань

2014

УДК 330.101.542(075.8)
ББК 65.012.1я73
Е45

Рецензенти:

Пенькова О. Г. – доктор економічних наук, доцент кафедри економічної теорії Уманського національного університету садівництва

Кирилюк І. М. – кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії і права Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

*Схвалено Вченою радою економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла
Тичини
(протокол № 4 від 27.11.13)*

Е45 Економічна теорія. Мікроекономіка / навч. посібник / Укл.
М. А. Слатвінський. – Умань : ФОП Жовтий О. О. , 2014. – 192 с.

Цикл навчальних посібників з економічної теорії: основи економічної теорії, макроекономіка, мікроекономіка, спрямований на вивчення закономірностей розвитку економічних систем, економічних законів та принципів їх функціонування, дій людей, спрямованих на ефективне господарювання за умов обмежених економічних і природних ресурсів, особливостей ринкових перетворень в Україні, сучасних процесів глобалізації економічного життя суспільства.

У циклі посібників з економічної теорії на основі узагальнення фундаментальних надбань світової економічної думки і практики господарювання розглядаються основні питання економічної теорії – загальні основи соціально-економічного розвитку суспільства, товарного виробництва і ринкової економіки, теоретичні основи мікро- та макроекономіки, світового господарства та міжнародних економічних відносин.

Посібник сформовано у вигляді стислого викладу тематичного матеріалу, містить контрольні запитання та практичну частину, що сприятиме його більш глибокому засвоєнню.

Книга розрахована на студентів напрямів підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» та 6.140103 «Туризм», а також всіх інших зацікавлених у вивченні економічної теорії.

УДК 330.101.542(075.8)
ББК 65.012.1я73

Зміст

ВСТУП.....	6
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ. МОДУЛЬ 3. МІКРОЕКОНОМІКА.....	8
ЧАСТИНА 1. ПРОБЛЕМАТИКА ТА ТЕОРЕТИЧНИЙ ЗМІСТ МІКРОЕКОНОМІКИ.....	13
РОЗДІЛ 1. КОРИСНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО БЛАГА. ЕКОНОМІЧНИЙ ВИБІР	13
1.1. Корисність: поняття, види й функція. Закон спадної граничної корисності економічного блага	13
1.2. Споживчий вибір і правило максимізації корисності	15
1.3. Уподобання споживача	16
1.4. Бюджетні обмеження споживача	18
1.5. Рівновага споживача	20
Контрольні запитання.....	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА	22
2.1. Реакція споживача на зміну доходу.....	22
2.2. Реакція споживача на зміну цін товарів	25
2.3. Ефект заміни й ефект доходу.....	27
2.4. Прийняття рішень в ситуаціях з ризиком. Невизначеність та економічний ризик	28
Контрольні запитання.....	29
РОЗДІЛ 3. ПОПИТ І ПРОПОЗИЦІЯ	30
3.1. Попит, закон попиту, фактори попиту.....	30
3.2. Пропозиція, закон пропозиції, фактори пропозиції	34
3.3. Взаємодія попиту та пропозиції. Ринкова рівновага	37
Контрольні запитання.....	41
РОЗДІЛ 4. ТЕОРІЯ ЕЛАСТИЧНОСТІ	42
4.1. Цінова еластичність попиту	42
4.2. Еластичність попиту за доходом.....	46
4.3. Еластичність пропозиції.....	47
Контрольні запитання.....	49
РОЗДІЛ 5. ТЕОРІЯ ГРАНИЧНИХ ПРОДУКТІВ ТА МІКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ФІРМИ	50
5.1. Підприємство як суб'єкт ринку.....	50
5.2. Виробнича функція в короткостроковому періоді. Сукупний, середній і граничний продукт	51
5.3. Виробнича функція у довгостроковому періоді. Ізокванта, ізокоста і гранична норма технологічного заміщення.....	54
5.4. Пропорційна варіація факторів виробництва	57
Контрольні запитання.....	58
РОЗДІЛ 6. ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА.....	59
6.1. Поняття і види витрат	59

6.2. Витрати виробництва у короткостроковому періоді	60
6.3. Витрати виробництва в довгостроковому періоді	63
Контрольні запитання.....	66
РОЗДІЛ 7. РИНОК ДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	67
7.1. Ринкові структури: поняття, види, ознаки	67
7.2. Характеристика ринку досконалої конкуренції	68
7.3. Правило максимізації прибутку	70
7.4. Конкурентна стратегія фірми у короткостроковому періоді	72
7.5. Конкурентна стратегія фірми в довгостроковому періоді	73
7.6. Ефективність ринку досконалої конкуренції	76
Контрольні запитання.....	76
РОЗДІЛ 8. МОНОПОЛЬНИЙ РИНОК	77
8.1. Модель чистої монополії і її характеристика	77
8.2. Монопольний ринок у короткостроковому періоді.....	79
8.3. Монопольний ринок у довгостроковому періоді. Цінова дискримінація.....	81
8.4. Економічні наслідки монополії. Антимонопольна політика	85
Контрольні запитання.....	87
РОЗДІЛ 9. РИНОК МОНОПОЛІСТИЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	88
9.1. Сутність і основні ознаки монополістичної конкуренції	88
9.2. Ринкова політика монополістичного конкурента	89
9.3. Нецінова конкуренція: сутність та наслідки	91
9.4. Ефективність ринку монополістичної конкуренції	92
Контрольні запитання.....	92
РОЗДІЛ 10. ОЛІГОПОЛІСТИЧНА СТРУКТУРА РИНКУ	93
10.1. Олігополія: сутність і основні ознаки	93
10.2. Олігополістичне ціноутворення.....	95
10.3. Олігополія та економічна ефективність	98
Контрольні запитання.....	99
РОЗДІЛ 11. ПОХІДНИЙ ПОПИТ	100
11.1. Похідний попит. Взаємозв'язок ринків продуктів і факторів виробництва	100
11.2. Похідний попит в умовах досконалої конкуренції.....	101
11.3. Монопольний похідний попит	104
11.4. Похідний попит і принцип оплати факторів виробництва.....	106
Контрольні запитання.....	107
РОЗДІЛ 12. РИНОК ПРАЦІ	108
12.1. Попит на працю в умовах конкурентного ринку ресурсів	108
12.2. Ринкова пропозиція праці на конкурентному ринку	110
12.3. Ринок праці в умовах недосконалої конкуренції. Монопсонія	112
12.4. Вплив профспілок на ринок праці	114
Контрольні запитання.....	116
РОЗДІЛ 13. РИНОК КАПІТАЛУ	117
13.1. Капітал як фактор виробництва	117

13.2. Попит та пропозиція капіталу. Рівновага на ринку капіталу.....	117
13.3. Ринок природних ресурсів. Рента і ціна землі	120
Контрольні запитання.....	123
РОЗДІЛ 14. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ДОБРОБУТ	124
14.1. Поняття ринкової рівноваги, її аналіз	124
14.2. Рівновага в економіці обміну.....	124
14.3. Ефективність у виробничій сфері	128
Контрольні запитання.....	130
РОЗДІЛ 15. ДЕРЖАВА В МІКРОЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ: ЗОВНІШНІ ЕФЕКТИ ТА СУСПІЛЬНІ БЛАГА	131
15.1. Зовнішні ефекти, їх економічний зміст	131
15.2. Суспільні блага і суспільний вибір	135
15.3. Економічна роль держави у ринковій економіці	137
Контрольні запитання.....	138
ЧАСТИНА 2. ПРАКТИЧНА ЧАСТИНУ КУРСУ МІКРОЕКОНОМІКИ	139
Тема 1. Корисність економічного блага. Економічний вибір	139
Тема 2. Аналіз поведінки споживача	142
Тема 3. Попит і пропозиція	144
Тема 4. Теорія еластичності.....	147
Тема 5. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми	149
Тема 6. Витрати виробництва	152
Тема 7. Ринок досконалої конкуренції	154
Тема 8. Монопольний ринок	157
Тема 9. Ринок монополістичної конкуренції.....	159
Тема 10. Олігополістична структура ринку	162
Тема 11. Похідний попит	165
Тема 12. Ринок праці	166
Тема 13. Ринок капіталу.....	168
Тема 14. Економічна ефективність та добробут	170
Тема 15. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	172
ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ РЕФЕРАТІВ	175
ПЕРЕЛІК ПІДСУМКОВИХ ПИТАНЬ	177
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	179
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	190